

ВІТАЛІЙ МАНЗУРЕНКО

ЛИЦАРІ СРІБНОГО ХРЕСТА БОЙОВОЇ ЗАСЛУГИ 1-ГО ТА 2-ГО КЛАСІВ

Поданий матеріал про нагородження Срібним хрестом бойової заслуги 1-го та 2-го класів вояків УПА та цивільних осіб, що брали активну участь у національно-визвольній боротьбі, продовжує попередні дві статті, які були надруковані у збірнику «Український визвольний рух»¹.

Як ми вже вказували в попередніх публікаціях, відзначення повстанців Золотим хрестом заслуги, Золотим хрестом бойової заслуги 1-го та 2-го класів та Срібним хрестом заслуги здійснювалося згідно з постановами Української Головної Визвольної Ради (УГВР), на основі яких уже пізніше складав накази четвертий організаційно-персональний відділ Головного військового штабу (ГВШ) УПА, які складали на основі. Тим часом процедура відзначення Срібним хрестом бойової заслуги 1-го та 2-го класів, нагород п'ятого та шостого ступенів відповідно, істотно відрізнялася. Систему надання цих бойових нагород було закладено в наказі ч. 3/44 від 27.01.1944 р., де чітко вказано: «Це відзначення надає Гол[овний] К[оманди]р УПА на внесок Краєвого К[оманди]ра УПА»². Отже, згідно з цим наказом процедура нагородження Срібним хрестом бойової заслуги 1-го та 2-го класів у повстанській армії мала бути такою: Головний командир (ГК) УПА отримував від підлеглих йому крайвих командирів внесок (проект) до відзначення нагородами вояків; його зауваження бралися до уваги і в черговому наказі ГВШ УПА вказувалося псевда відзначених повстанців. Проте в дійсності все відбувалось не так, як вказано в нагородотворчому наказі.

На самих початках упровадження нагородної системи в УПА відзначення Срібним хрестом бойової заслуги 1-го класу проводили стого за постановами УГВР, на основі яких четвертий організаційно-

¹ Манзуренко В. Лицарі найвищих бойових нагород УПА в наказах ГВШ // Український визвольний рух. — Львів, 2006. — Зб. 7. — С. 267–287; Манзуренко В. Лицарі Срібного хреста заслуги // Український визвольний рух. — Львів, 2006. — Зб. 8. — С. 277–301.

² Літопис Української Повстанської Армії. — Торонто, 1989. — Т. 1: Волинь і Полісся: німецька окупація. — Кн. 1: Початки УПА: Документи і матеріали. — С. 165.

персональний відділ ГВШ УПА складав накази. Якщо в першому наказі про нагородження ч. 1/45 від 25.04.1945 р. помилково не вказана постанова УГВР*, то вже в наступних трьох — ч. 4/45 від 11.10.1945 р.³, ч. 1/46 від 15.02.1946 р.⁴ та ч. 2/46 від 10.10.1946 р.⁵, де згадується про нагородження Срібним хрестом бойової заслуги 1-го класу, — постанови УГВР про відзначення цією нагородою були вказані, а також подані звання і псевда нагороджених повстанців.

У Галузевому державному архіві Служби безпеки України вдалося відшукати цікаву довідку про відзначення і номінації в УПА, яка, на жаль, не має ні підпису, ні дати⁶. Оскільки в ній згадується інструкція ГВШ від 12.06.1948 р., можна стверджувати, що цей документ був написаний не раніше цієї дати, тобто другої половини 1948 р. В цій довідці стверджується, що право відзначувати Срібним хрестом бойової заслуги 1-го класу до 1946 р. мала тільки УГВР, а Срібним хрестом бойової заслуги 2-го класу — ГВШ. Далі в ній сказано, що від 1947 р. компетенцію відзначення Срібним хрестом бойової заслуги 1-го та 2-го класів має винятковно ГВШ.

Дослідивши всі відомі накази четвертого організаційно-персонального відділу ГВШ УПА, ми встановили, що нагородження Срібним хрестом бойової заслуги 1-го класу в 1945 та 1946 рр. проходило згідно з постановами УГВР, що відповідає наведеній вище довідці. Водночас, треба зауважити: в наказах ч. 1/50 від 28.07.1950 р.⁷ та ч. 3/52 від 12.10.1952 р.⁸ вказується, що нагородження повстанців Срібним хрестом бойової заслуги 1-го класу проводилося також згідно з постановою УГВР. На нашу думку, в цих двох наказах допущені помилки. Наказ ч. 1/50 від 28.07.1950 р. був першим наказом про номінацію та нагородження повстанців, який підписав Василь

* «[...]в наказі 1/45 постанова УГВР не є вказана, хоч така мала бути. Беручи до уваги, що у наказі 2/45 подається постанова УГВР від 22 квітня 1945 року треба припускати, що це також повинно відноситися до наказу 1/45. "Перебийніс" просто забув це вписати» (приватний лист П. Содоля до автора. Нью-Йорк. 16.12.2005 р.).

³ Галузевий державний архів Служби безпеки України (далі — ГДА СБУ). — Ф. 13. — Спр. 376. — Т. 60. — Арк. 243–245.

⁴ Там само. — Арк. 251–252.

⁵ Там само. — Арк. 253.

⁶ Там само. — Арк. 128.

⁷ Там само. — Арк. 273.

⁸ Там само. — Арк. 281–282.

Кук, перебуваючи на посаді ГК УПА. Можливо, йому не було відомо про розділення компетенції відзначення Срібним хрестом бойової заслуги 1-го класу між УГВР та ГВШ, про що сказано у віднайденій довідці. Такої ж помилки припустився ГК УПА Василь Куком і в останньому святочному наказі ч. 3/52 від 12.10.1952 р., присвяченому десятиліттю УПА.

У фонді Петра Потічного бібліотеки Торонтського університету (Канада) зберігається копія рукописного документа «Проект до відзначень вояків УПА з В[ідтинка] — “Лемко”»⁹, де стоїть власноручний підпис командира Закерзонської Воєнної округи (ВО) 6 «Сян» Мирослава Онишкевича — ‘Зигмунта’*. Документ, у вигляді копії, потрапив до фонду з Архіву Міністерства безпеки Польщі і складається з таблиці, що має такі позиції: «Ступінь і псевдо», «Функція в УПА», «Проект» (тобто подання до нагородження) та «За що [нагороджений]». 5 лютого 1946 р. М. Онишкевич надіслав «Проект до відзначень» ГК УПА Роману Шухевичу, де запропонував серед восьми кандидатів нагородити командирів відділів В. Щигельського — ‘Бурлаку’ та Ярослава Коцьолка — ‘Крилача’ «Срібним Хрестом II ступеня»**. Роман Шухевич, отримавши цей проект та зробивши зауваження, своєю чергою мав би подати це клопотання до УГВР. Досі подібних проектів до відзначень і номінації, правлених та підписаних рукою ГК УПА Романа Шухевича, виявити в архівах нашої країни та за кордоном не вдалося.

У фонді Петра Потічного є копія частково збереженого друкованого документа¹⁰, до якого свого часу невстановлений командир вніс багато рукописних виправлень. Серед широко поданих у ньому проектів номінацій та зірок за поранення знаходимо також проект відзначень нагородами, зокрема Срібним хрестом бойової заслуги 2-го класу. Всі згадані в цьому документі проекти мають рукописні

⁹ The Peter J. Potichnyj. Collection on Insurgency and Counter-Insurgency in Ukraine, Robarts Library, University of Toronto, Canada.

* Командир Закерзонської ВО 6 «Сян» Мирослав Онишкевич мав різні псевда, серед них: ‘Орест’, ‘Олег’, ‘Богдан’ та ‘Білий’. Псевдо ‘Зигмунт’ вживав він порівняно рідко.

** «Сріб[ним] Хрест[ом] II ступ[еня]» — так вказано в оригіналі. В цьому випадку в проекті до визначення командир Закерзонського ВО 6 «Сян» Мирослав Онишкевич — ‘Зигмунт’ не вказав повної назви нагороди. Також тут помилково вжито слово «ступінь» замість «клас».

¹⁰ The Peter J. Potichnyj. Collection on Insurgency and Counter-Insurgency in Ukraine, Robarts Library, University of Toronto, Canada.

виправлення, автора яких встановити не вдалося. Це міг бути як голова Генерального Секретаріату УГВР ГК УПА Роман Шухевич, так і командир Закерзонської ВО 6 «Сян» М. Онишкевич, який підписав цей документ псевдом ‘Олег’. Ці виправлення міг зробити й інший командир, що добре знав відзначених старшин та попередньо отримані ними бойові нагороди.

У документі звертають на себе увагу рукописні виправлення з відзначення командирів відділів: В. Щигельського — ‘Бурлаки’ та Ярослава Коцьолка — ‘Крилача’ — замінити Срібний хрест бойової заслуги 2-го класу Бронзовим хрестом бойової заслуги*. Також треба зауважити, що в документі є рукописне доповнення про нагородження хорунжого Мар’яна Лукашевича — ‘Ягоди’ Срібним хрестом бойової заслуги 1-го класу. В цьому випадку назва нагороди вказана правильно, і згідно з постановою УГВР від 08.02.1946 р. та наказом ч. 1/46 від 15.02.1946 р.¹¹ Мар’ян Лукашевич відзначений нею.

Враховуючи, що «Проект до відзначень вояків УПА з В[ідтинка] — “Лемко”» підписаний 05.02.1946 р., а згадана вище постанова УГВР датується 08.02.1946 р., можна стверджувати, що в цьому випадку шлях від проекту до постанови, включаючи віднайдений проміжний проект із рукописними виправленнями невідомого командира, тривав усього три дні, незважаючи на тяжкі умови підпілля 1946 р.

Подібні проекти відзначень крайові командири надалі подавали до ГК УПА. В архіві СБУ зберігається подання командира Закерзонської ВО 6 «Сян» М. Онишкевича від 28.05.1946 р., підписане цього разу псевдом ‘Олег’¹². Серед п’яти відзначених тільки двох повстанців, а саме старшого стрільця ‘Лиса’ та булавного ‘Сокола’, було представлено до Срібного хреста I ступеня**. У попередньому проекті відзначень від 05.02.1946 р. М. Онишкевич у колонці «За що» дуже коротко подавав перелік особливих заслуг. Стосовно В. Щигельського —

* Наказом УПА-«Захід» ч.18 від 01.03 1946 р. Володимир Щигельський — ‘Бурлака’ та Ярослав Коцьолка — ‘Крилач’ були нагороджені Бронзовим хрестом бойової заслуги (The Peter J. Potichnyj. Collection on Insurgency and Counter-Insurgency in Ukraine, Robarts Library, University of Toronto, Canada).

¹¹ ГДА СБУ — Ф. 13. — Спр. 376. — Т. 60. — Арк. 251—252.

¹² Там само. — Т. 47. — Арк. 6.

** «Сріб[ний] Хрест I ступ[еня]» — так вказано в оригіналі. В цьому випадку в проекті до визначення командиром Закерзонського ВО 6 «Сян» М. Онишкевич — ‘Олег’ не вказав повної назви нагороди. Також, помилково, вжито слово «ступінь» замість «клас».

‘Бурлаки’ було вказано: «за вміле та рішуче кермування в[ід]д[ілом] з три рази переважаючим ворогом. В бою в с[елі] Тисова 06.09.45 р. був ранений і вийшов із нього з добрим вислідом»¹³.

У нововиявленому проекті відзначень вказано, що старшого стрільця бойовика БСБ* ‘Лиса’ представлено «за те, що:

а) 18.II.[19]45 о год[ині] 16-й 3-ох боеків (“Чміль”, “Яструб”, “Бурлака”) в с[елі] Германовичі зліквідували двох членів виселеної комісії (большевики) забрали виселенчі документи та дві пістолі. [Село] Германовичі є [у] віддалені 3 к[іло]м[етрів] від погранзастави в с[елі] Пикуличі, де квартирувало в[ійсько] п[ольське]. Ліквідація була проведена в день.

б) 10.I.[19]46 в с[елі] Станиславчик (с[ело] б[іля] кордону) зловив сам один озброєного енкаведиста та допровадив на місце призначення. Зловлений енкаведист ходив часто на розвідку з відтягнутою ППШ. Мимо цього “Лис” сам один зловив його живим».

Щодо командира БСБ булавного ‘Сокола’ (ім’я та прізвище невідомі) вказано: «за те, що:

а) дня 20.XII.[19]45 о год[ині] 16[-й] 3[-ма] боеків в с[елі] Лучах розброїв 3[-х] вояків в[ійська] п[ольського], які кількакратно в підміських селах грабили українське населення і які були пограбили церкву в Тиряві. Їх розстріляв.

б) 27.XII.[19]45 в часі акції на [місто] Перемишль “Сокіл” з боеків в числі 9[-ти] осіб перший приступив до водотягових уладжень, які доставляли воду для [міста] Перемишля та порозбивав їх гранатами. В акції палення дворів в с[елах] Лучичі, Горохівці і Германовичі під м[істом] Перемишлем виконав планово і скоро».

У виявлених наказах ГВШ УПА не вдалося відшукати бойовика БСБ ‘Лиса’ та командира БСБ булавного ‘Сокола’, нагороджених Срібним хрестом бойової заслуги 1-го класу. Це свідчить про те, що подання не дійшло до ГК УПА або заслуги згаданих повстанців не були визнані достатніми для нагородження бойовою нагородою УПА.

Керівництво ОУН і військово командування УПА постійно намагались удосконалити нагородну систему УПА. Про це свідчить наступний документ — лист від 1 жовтня 1946 р. за підписом Ярослава

¹³ The Peter J. Potichnyj. Collection on Insurgency and Counter-Insurgency in Ukraine, Robarts Library, University of Toronto, Canada.

* БСБ – боївка Служби безпеки.

Мельника — ‘Роберта’¹⁴, крайового провідника ОУН Карпатського краю, до ‘Нечая’¹⁵, де наведено зразок проекту-подання для внесення кандидатів на визначення нагородами УПА. Тут ми бачимо чітко розроблений зразок проекту подання з інформативними колонками: «Псевдо кандидата», «Функційне становище», «Округа або к[оманда] В[і]д[тин]ка», «Пропозиція відзнач[ення]», «Факти особливих заслуг». Одночасно цим документом керівництво ОУН прирівнювало членів ОУН до вояків УПА при відзначенні нагородами.

Незважаючи на те, що керівництво розробило зразок проекту-подання для внесення кандидатів на відзначення нагородами, краві командири надалі подавали їх у довільній формі. В архіві СБУ зберігається «Лист учасників УПА та членів революційного підпілля, яких пропонується нагородити», поданий у липні 1950 р., за підписом невстановленого командира з псевдом ‘Харчук’¹⁶. Серед двадцяти кандидатів тільки двох повстанців, а саме старшого вістуна Богдана Пилипчика — ‘Бодая’ та старшого вістуна ‘Вихора’ (ім’я та прізвище невідомі), було представлено до Срібного хреста бойової заслуги (без зазначення класу нагороди).

Ось як це подано в клопотанні щодо старшого вістуна Богдана Пилипчика — ‘Бодая’: «Старший вістун Бодай учасник УПА, а по розчленуванню відділів працює на теренов[і]й роботі. Відзначається надзвичайною боевістю та орієнтацією в критичних моментах. За час свого перебування в рядах визвольного підпілля звів цілий ряд переможних боїв, а також вийшов сам і вивів людей з кількох дуже критичних ситуацій. Останній його бій відбувся в часі Великодних Свят, де він був застуканий разом з друзями в невеличкому ліску, большевицькою опергрупою в числі 9 чол[овік]. Большевики витиснули д[руга] Бодая разом з 2-ма друзями з ліска на поле і переслідували чистим полем на протязі 9 к[іло]м[етрів]. Завдяки боевій поставі (на протязі цих 9 к[іло]м[етрів] друзі пляново відступали постійно відстрілюючись) і [в] дружності вони щасливо вийшли, крім одного підпільника, який будучи раненим в ногу першими стрілами,

¹⁴ ГДА СБУ. – Ф. 13. – Спр. 376. – Т. 47. – Арк. 12.

¹⁵ Лист ‘Роберта’ адресований одному з безпосередньо підлеглих теренових провідників. На той час у крайового провідника ОУН Карпатського краю дійсно був безпосередній підлеглий ‘Нечай’ – окружний провідник Дрогобищини Іван Лаврів. З приватного листа В. Мороза до автора. Львів. 01.09.2003 р.

¹⁶ ГДА СБУ. – Ф. 13. – Спр. 376. – Т. 61. – Арк. 73–77.

розірвався гранатой. Д[руг] Бодай нагороджений вже Б[ронзовим] Х[рестом] Б[ойової] З[аслуги]».

Щодо старшого вістуну 'Вихора' подано таке: «Ст[арший] віст[ун] Вихор, член юнацтва за першої більшовицької окупації. За німецької окупації член ОУН та учасник підстаршинської школи УПА. По закінченню школи в 1944 р[оці] стає командантом курінної жандармерії. Через хворобу звільнений з УПА і переходить на теренову роботу до СБ. Відзначається боєвістю та орієнтацією в критичних моментах, а також холонокровністю. Завдяки тому вже кілька разів вийшов з своїми людьми з критичних ситуацій. Крім того звів з власної ініціативи кілька переможних боїв та засідок здобуваючи зброю та ліквідовуючи чільних представників МВД—МГБ. Останній його бій був разом з д[ругом] Бодаєм при заскочені в часі Великодних Свят [в] 1950 р[оці], де вони в двійку відбивалися чистим полем від більшовицької опергрупи на протязі 9 к[іло]м[етрів]».

Наведений вище «Лист учасників УПА...» дає можливість встановити, що за бій «в часі Великодних Свят в 1950 році», в якому брали участь районний провідник Перемищини, старший вістун Богдан Пилипчик — 'Бодай', старший вістун 'Вихор' й «підпільник, який будучи раненим в ногу першими стрілами, розірвався гранатой». Двоє перших були представлені до відзначення Срібним хрестом бойової заслуги 1-го класу. Чи було представлено до відзначення бойовою нагородою УПА третього підпільника, не знаємо, оскільки в «Листі учасників УПА...» не вказано його псевда.

Це подання дійшло до командування УПА, і в наказі ч. 2/50 від 30.07.1950 р.¹⁷ серед нагороджених Срібним хрестом бойової заслуги 1-го класу було вказано старшого вістуну Богдана Пилипчика — 'Бодай' та старшого вістуну 'Вихора'. Враховуючи, що «Лист учасників УПА та членів революційного підпілля, яких пропонується нагородити» був датований липнем 1950 р. (не вказано, якого саме дня), рішення УГВР про нагородження — 25 липня цього ж року, а наказ ГВШ УПА був складений 30 липня, можна стверджувати, що від представлення до оголошення в наказі про відзначення минуло не більше 30 днів. Це свідчить про те, з якою відповідальністю ставилося командування УПА, а зокрема ГК УПА Василь Кук — 'Василь Коваль', до своєчасного відзначення повстанців бойовими нагородами.

¹⁷ ГДА СБУ. — Ф. 13. — Спр. 376. — Т. 60. — Арк. 274—275.

Привертає увагу ще один машинописний документ, знайдений у ГДА СБУ. Це «Проект листи до номінації і відзначень»¹⁸ за підписом Івана Литвинчука* — 'М. Дубового', датований листопадом 1947 р. (числа не вказано). Згідно з цим проектом, до відзначення Срібним хрестом бойової заслуги 1-го класу, було представлено 11 повстанців (один із них, а саме старший булавний 'Шворний', викреслений зі списку), а до відзначення Срібним хрестом бойової заслуги 2-го класу — 21 повстанця. Всі вояки, представлені до Срібного хреста бойової заслуги 2-го класу, отримали цю нагороду за наказом 3/48 від 23.10.1948 р.¹⁹ Щодо 11 повстанців, нагороджених Срібним хрестом бойової заслуги 1-го класу, ситуація склалась по-іншому. Старший булавний 'Дубовий' ('Дмитро') на підставі рукописної правки відзначений вищеступеневою нагородою — Золотим хрестом бойової заслуги 1-го класу згідно з тим самим наказом ч. 3/48 від 23.10.1948 р.²⁰ Біля псевд трьох повстанців, а саме старшого булавного 'Маяка' (ім'я та прізвище невідомі), старшого булавного 'Оріха' (ім'я та прізвище невідомі) та старшого булавного Павла Сули — 'Черешні' теж зроблені рукописні правки рукою нествановленого командира УПА, можливо І. Литвинчука — 'М. Дубового'. В цьому випадку в друкованому представленні до відзначення Срібним хрестом бойової заслуги 1-го класу знаходимо рукописне виправлення до нижчеступеневого відзначення цією ж нагородою, тільки вже 2-го класу. Згідно з наказом ч. 3/48 від 23.10.1948 р.²¹, названі повстанці були нагороджені Срібним хрестом бойової заслуги 2-го класу. Цього разу, що є нетиповим випадком для повстанської нагородної системи, пройшов майже рік від часу включення нагороджуваного в проект відзначень та до оголошення його в наказі.

¹⁸ ГДА СБУ. — Ф. 13. — Спр. 376. — Т. 62. — Арк. 65—68.

* Литвинчук Іван — 'М. Дубовий' ('Давид', 'Корній'; 1917—19.01.1951) Народився в с. Дермань (зараз Устенське) Здолбунівського р-ну Рівненської обл. З родини православного священника. Студент православної духовної семінарії в Кремінці, член ОУН, політв'язень польських тюрем (1937—1939), член організаційної референтури ОУН у Кракові (1940—1941). Провідник Сарненської округи ОУН, організатор військових вишколів та перших відділів УПА на ПЗУЗ (1942—1943), командир ВО УПА-«Північ» «Заграва» (1943—1944), командир з'єднаної групи «Завихост» (1944—1946), провідник Західного краю «Дніпро» на ПЗУЗ (1944—1952), заступник провідника ОУН на ПЗУЗ (1949—1952). Полковник УПА від 19.01.1951. Лицар Золотого хреста заслуги. Загинув у криївці, заскочений спецгрупою МГБ.

¹⁹ ГДА СБУ. — Ф. 13. — Спр. 376. — Т. 60. — Арк. 267—269.

²⁰ Там само.

²¹ Там само.

Отже, ми бачимо, що часовий термін від представлення повстанця в проєкті до відзначення та до його нагородження бойовою нагородою в наказі був різним. Він міг тривати від трьох днів, як це було в випадку з «Проектом до відзначень вояків УПА з В[ідтинка] — “Лемко”», що його склав М. Онишкевич — ‘Зигмунт’ 5 лютого 1946 р., і до року — в випадку з «Проектом листи до номінації і відзначень», який склав І. Литвинчук — ‘М. Дубовий’ у листопаді 1947 р. Встановлено, що в проєктах до номінації та відзначення старші командири УПА робили власноручні виправлення, коли вважали, що повстанець заслуговував іншої нагороди. Зазвичай рукописні виправлення робили в бік зменшення ступеня нагороди, і лише у виняткових випадках, як це було зі старшим булавним ‘Дубовим’ (‘Дмитром’), — у бік збільшення.

На питання, чому в «Проекту листи до номінації і відзначень» старший булавний Михайло Середя — ‘Шворний’, поручник СБ, референт СБ Ковельської округи²² був викреслений зі списку представлених до нагород, дає відповідь наступний документ, знайдений в архіві СБУ. Він, підписаний у квітні 1948 р. (числа не вказано) крайовим провідником Миколою Козаком* — ‘555’, має назву «Мої зауваги до поданої М. Дубовим листи до номінації й відзначення»²³. Привертає увагу третій пункт цього документа, де вказано: «[Дру]г Шворний [...] подані в проєкті до відзначення СРІБНИМ ХРЕСТОМ БОЙОВОЇ ЗАСЛУГИ 1-ОЇ КЛЯСИ, були нагороджені Наказом ГВШ № 4/45 з дня 11 жовтня 1945 р. СРІБНИМ ХРЕСТОМ ЗАСЛУГИ. Це подаю інформативно [...]

Відносно сл[авної] п[ам’яті] др[уга] Шворного, то вважаю, що нагородження вдруге по смерті було би зайве»²⁴.

²² Манзуренко В. Лицарі Срібного хреста заслуги... — С. 296–297.

²³ ГДА СБУ — Ф. 13. — Спр. 376. — Т. 62. — Арк. 71.

* Козак Микола — ‘Смок’ (‘Вівчар’, ‘555’, ‘Чупринка’, ‘Богдан’, ‘Петро’; 1914–08.02.1949). Народився в с. Рахня Долинського р-ну Івано-Франківської обл. Член ОУН від 1934 р., політичний в’язень польських тюрем (1937–1939), повітовий провідник ОУН на Лемківщині (1940–1941), член похідних груп ОУН (літо 1941), окружний провідник ОУН у Хмельницькій обл. (1941–1942), організаційний референт і обласний провідник ОУН Вінницької обл. (1942–1943), крайовий референт СБ Осередньо-Східних Українських земель (ОСУЗ; 1944), крайовий референт СБ Південно-Західних Українських земель (ПЗУЗ; 1945), крайовий провідник ОУН ПЗУЗ (1948–1949). Майор СБ, Лицар Золотого хреста заслуги. Загинув біля с. Пітушків Млинівського р-ну Рівенської обл. в бою зі спецгрупою МГБ.

²⁴ ГДА СБУ — Ф. 13. — Спр. 376. — Т. 62. — Арк. 71.

Напевно, подані зауваження взяв до відома І. Литвинчук і власноручно (?) викреслив Михайла Середу — ‘Шворного’ зі списку представлених до Срібного хреста бойової заслуги 1-го класу.

Аналізуючи список нагороджених Срібним хрестом бойової заслуги 1-го класу (Таблиця 1), вдалося встановити, що згідно з виявленими наказами четвертого організаційно-персонального відділу ГВШ УПА цією високою нагородою було відзначено 76 повстанців. Їхнє нагородження проведено, починаючи від наказу ч. 1/45 від 25.04.1945 р.²⁵. Першим Лицарем у списку відзначених Срібним хрестом бойової заслуги 1-го класу, згідно з цим наказом за підписом ГК УПА Романа Шухевича — ‘Тараса Чупринки’, стоїть хорунжий Григорій Котельницький* — ‘Шугай’, командир ТВ 15 «Яструб» ВО «Буг». Наступні нагороджені — це старший булавний Михайло Хвалібота** — ‘Лис’, командир ТВ 12 «Климів» ВО «Буг» та старший булавний Іван Паньків*** — ‘Явір’, командир сотні на Миколаївщині. Останнім у когорті Лицарів, нагороджених Срібним хрестом заслуги 1-го класу, згідно з наказом ч. 3/52 від 12.10.1952 р. за підписом останнього ГК УПА Василя Кука — ‘Василя Коваля’, став хорунжий ‘Славко’ (ім’я та прізвище невідомі), член відділу зв’язку ГК УПА.

²⁵ Центральний державний архів вищих органів влади та управління (далі — ЦДАВО) України. — Ф. 3838. — Оп. 1. — Спр. 14. — Арк. 26 — 32.

* Котельницький Григорій — ‘Шугай’ (1907–26.01.1946). Народився в с. Підгірці Бродівського р-ну Львівської обл. З родини селян. Член ОУН від 1934(?) р. Служив у польській армії, де отримав підстаршинське звання. Повітовий організаційно-мобілізаційний референт Золочівщини (1942) Організовує вишкільні і перші бойові відділи УПА (1943–1944), очолює підстаршинську школу ВО «Буг» (1944–1945). Командир ТВ 11 «Плінісько» ВО «Буг» (лютий 1945). Командир ТВ 15 «Яструб» ВО «Буг» (вересень 1945). Поручник з датою старшинства від 15.04.1945 р. Лицар Срібного хреста бойової заслуги 1-го класу. Загинув у криївці під час зимової блокади біля с. Кривня Рогатинського р-ну Івано-Франківської обл.

** Хвалібота Михайло — ‘Лис’ (1920/?/–?). Народився в с. Реклинець Сокальського р-ну Львівської обл. Організатор і перший командир сотні «Перебийніс» (весна 1944). Командир ТВ 12 «Климів» ВО «Буг» (лютий 1945). Лицар Срібного хреста бойової заслуги 1-го класу. Обставини смерті невідомі.

*** Паньків Іван — ‘Явір’ (1913/?/–03.05.1950/?/). Народився в Миколаївському р-ні Львівської обл. За належність до ОУН засуджений поляками на вісім років ув’язнення (15.03.1936). В УПА з весни 1943 р. Командир сотні, пізніше підвідділу на Миколаївщині (1944–1946). Почет штабу ВО «Буг», старшина для окремих доручень (після 1946). Кур’єр через Чехословаччину на Захід від ГК УПА Р. Шухевича (літо 1948). Десантувався в Україну з поштою від ЗП УГВР і ЗЧ ОУН (вересень 1949). Підвищений ГВШ до поручника (22.01.1946). Лицар Золотого хреста бойової заслуги 1-го класу та Срібного хреста бойової заслуги 1-го класу. Загинув у Львівській обл. Обставини смерті невідомі.

Детальний аналіз осіб Лицарів, нагороджених Срібним хрестом заслуги 1-го класу показав, що з 76 повстанців ідентифіковано 37 вояків, тобто 49% від загальної кількості.

Серед вояків, нагороджених Срібним хрестом заслуги 1-го класу, четверо мали звання майора, дев'ятеро — сотника, 16 — поручника, 14 — хорунжого. Підстаршинські військові ступені мали 15 осіб. 18 повстанців могли бути як цивільними особами, так і військовими — чиїх ступенів у наказах не було подано з різних причин.

Потрібно зауважити, що на початках, згідно з наказом ч. 3/44 від 27.01.1944 р., Срібний хрест бойової заслуги 1-го та 2-го класів міг «одержати кожний вояк УПА без різниці в ранзі і функції за бойові заслуги підчас своєї служби в рядах УПА»²⁶. Це доводить, що хрести бойової заслуги, а зокрема Срібні, надавали до червня 1947 р., винятково військовикам. Натомість у наказі ч. 1/47 від 05.06.1947 р. вже вказано: «[...] з огляду на це, що багато членів ОУН та інших цивільних осіб, що беруть чинну участь в українським визвольно-революційнім русі, відзначилося героїзмом в боях, та повною посвятою в праці для визвольної справи, рішенням УГВР від дня 30.[0]5.47 р. поширюється надавання усіх відзначень УПА теж на ці особи»²⁷. Після цього наказу бойовими нагородами УПА стали відзначати і військовиків, і цивільних осіб, що простежується в наступних наказах ГВШ.

Срібний хрест заслуги 1-го класу надавали повстанцям у виняткових випадках. Порівняно з іншими нагородами УПА, це відзначення отримала невелика кількість повстанців. ГК УПА Роман Шухевич за шість років відзначив Срібним хрестом заслуги 1-го класу 53 повстанців, останній ГК УПА Василь Кук за три роки — 22 повстанців. За роками кількість нагороджених була такою: 1945 р. — 18 осіб, 1946 — 8, 1947 — 2, 1948 — 19, 1949 — 6, 1950 — 7, 1951 — 7, 1952 — 8. Останнє нагородження Срібним хрестом заслуги 1-го класу, згідно з наказом ч. 3/52 від 12.10.1952 р.²⁸, було приурочене до святкування десятиріччя УПА. За цим наказом троє повстанських старшин: поручник 'Шум' (ім'я та прізвище невідомі), командир сотні зв'язку УПА-«Південь», хорунжий Микола Гошовський — 'Спартак', керів-

²⁶ Літонис УПА. — Т. 1. — Кн. 1. — С. 165.

²⁷ ГДА СБУ. — Ф. 13. — Спр. 376. — Т. 60. — Арк. 254 — 254 зв.

²⁸ Там само. — Арк. 281—282.

ник відділу зв'язку ГК УПА, та хорунжий 'Славко' (ім'я та прізвище невідомі), член відділу зв'язку ГК УПА, отримали високу нагороду.

Потрібно зауважити, що відзначення Срібним хрестом заслуги 1-го класу майора Павла Вацика — 'Прута', командира куреня «Підкарпатський» ВО 4 «Говерля», було проведено згідно з наказом УПА-«Захід» ч. 20 від 15.08.1946 р. У цей час нагорода надавалася наказом четвертого організаційно-персонального відділу ГВШ УПА на основі постанови УГВР, згідно з представленням ГК УПА. Тож, крайовий командир УПА-«Захід» Василь Сидор — 'Шелест' перевищив свої повноваження, відзначивши цією нагородою. Проте майор Павло Вацик — 'Прут' внесений до таблиці нагороджених Срібним хрестом заслуги 1-го класу як поодинокий виняток.

У слідчій справі друкарки Жовківського надрайонного проводу ОУН Софії Лагодич — 'Ліди' є «Загальний звіт по Жовківському районі», який не має ні підпису, ні дати²⁹. В переліку повстанців, які загинули, подається, що один із них був відзначений бойовою нагородою УПА, а саме:

«'Німії' — "Влодко" — Яворський Василь, ур[оджений] 1924 р[оку] в с[елі] Передриміхи, с[іль]рада Блищиводи, Куликівського р[айо]ну, селянин, член ОУН, булавний, Лицар Срібного Хреста Бойової заслуги.

В численних боях з ворогом був 12 разів ранений. В останньому бою зістав ранений 13-ий раз, причому розірвався гранатою. За великі заслуги на відтинку боевості нагороджено його в 1949 р[оці] Срібним Хрестом Бойової Заслуги»*.

Серед нагороджених Срібним Хрестом Бойової заслуги 1-го та 2-го класів в 1949 році згідно з наказом ГВШ не вдалося виявити повстанця з псевдом 'Німії', тому до поданих таблиць його не включено.

Аналіз даних щодо нагороджених Срібним хрестом бойової заслуги 2-го класу (Таблиця 2) показав, що згідно з наказами четвертого організаційно-персонального відділу ГВШ УПА цією бойовою нагородою було відзначено 128 повстанців. За наказом ч. 1/45 від 25.04.1945 р.³⁰ першим Лицарем Срібного хреста бойової заслуги

²⁹ Губка І. Дорогою боротьби. — Львів, 2005. — Т. 4. — С. 334—335.

* «Срібним Хрестом Бойової Заслуги» — так в оригіналі. У звіті не вказано повної назви нагороди, тобто не зазначено, якого вона класу.

³⁰ ЦДАВО України. — Ф. 3838. — Оп. 1. — Спр. 14. — Арк. 26—32.

2-го класу став сотенний (так зазначено в наказі) Микола Дутко* — ‘Осип’, командир сотні ВО «Сян», обласний референт СБ. Наступні за ним: булавний ‘Готур’ (ім’я та прізвище невідомі), чотовий сотні «Сіроманці» ВО «Лисоня», та булавний ‘Підступний’ (ім’я та прізвище невідомі), ройовий сотні «Сіроманці» ВО «Лисоня». Останнім нагородженим Срібним хрестом бойової заслуги 2-го класу, згідно з наказом ч. 1/52 від 20.06.1952 р., став невідомий повстанець — ‘Лопух’, УПА-«Південь».

Серед 128 нагороджених Срібним хрестом бойової заслуги 2-го класу вдалось ідентифікувати тільки 31 повстанця, тобто 24% від загальної кількості. Така мала частка ідентифікованих пов’язана з тим, що цією нагородою був відзначений здебільшого підстаршинський склад УПА. Якщо прізвища та імена відомих повстанських командирів були знані широкому загалу, то підстаршини були відомі переважно за псевдами, — цього вимагала суворя конспірація.

З поміж 128 нагороджених Срібним хрестом бойової заслуги 2-го класу повстанців двоє мали звання майора, 11 — звання сотника, 8 — поручника, 9 — хорунжого. Підстаршинські військові ступені серед відзначених мали 55 вояків. 43 повстанці могли бути як цивільними особами, так і військовими — їхні ступені не були подані в наказах із різних причин.

Срібний хрест бойової заслуги 2-го класу, як і Срібний хрест бойової заслуги 1-го класу повстанцям надавали у виняткових випадках. ГК УПА Р. Шухевич за шість років відзначив цією нагородою 106 повстанців, останній ГК УПА В. Кук за три роки — 18 повстанців. За роками кількість нагороджених була такою: 1945 р. — 33 особи, 1946 — 3, 1947 — 6, 1948 — 54, 1949 — 10, 1950 — 5, 1951 — 5, 1952 — 8.

Серед відзначених Срібним хрестом бойової заслуги 2-го класу тільки один повстанець був нагороджений двічі, а саме хорунжий Василь Панас — ‘Сивий’ (Таблиця 2. п. 66). Щодо його подвійного

відзначення жодних сумнівів у нас немає. Першого Срібного хреста бойової заслуги 2-го класу йому було надано згідно з наказом ч. 1/46 від 15.02.1946 р., за підписом ГК УПА Р. Шухевича. Другого — згідно з наказом ч. 3/49 від 15.10.1949 р., також за підписом Р. Шухевича. У цьому випадку можна стверджувати, що подвійне нагородження відбулося згідно зі встановленим порядком нагородження бойовими нагородами УПА.

Представлень до нагород середнього класу, а саме Срібного хреста заслуги та Срібного хреста бойової заслуги 1-го та 2-го класів, було зроблено досить мало. Від часу запровадження нагород наказом ч. 3/44 від 27.01.1944 р. і до останнього наказу з нагородженнями ч. 3/52 від 12.10.1952 р., тобто протягом восьми років, Срібним хрестом заслуги було відзначено 150 повстанців, Срібним хрестом бойової заслуги 1-го класу — 76 повстанців, а Срібним хрестом бойової заслуги 2-го класу — 128. Отже, на сьогодні вдалося встановити, що тільки 354 вояки повстанської армії за вісім років активної боротьби за незалежність України стали Лицарями Срібних хрестів. Така мала кількість відзначених свідчить про високий статус повстанських нагород. Треба зауважити, що після 1952 р. жодними бойовими нагородами УПА ні в Україні, ні за кордоном не нагороджували.

Щоб мати вичерпну інформацію про формування та функціонування нагородної системи УПА, необхідно надалі провести аналогічне дослідження щодо нагороджених Бронзовими хрестами заслуги та Бронзовими хрестами бойової заслуги. Більшість повстанців, відзначених цими нагородами, мали підстаршинські й рядові військові ступені, а також були цивільними особами, що ускладнює їхню ідентифікацію.

Р. С. Автор буде вдячний за будь-які уточнення та доповнення до наведених таблиць, які можна надіслати на адресу редакції.

* Дутко Микола — ‘Осип’ (‘Соловій’; ?—19.10.1944). Народився в с. Цвітова Калуського р-ну Івано-Франківської обл. Член ОУН. Працює в дирекції Маслосоюзу в Перемишлі (1943—1944), обласний референт СБ (від 1943), командир сотні (серпень—вересень 1944). В загоні «Лемківщина» бере участь у Карпатському рейді (від 15.09.1944). З Перемиським куренем брав участь у зворотньому рейді зі Станіславщини на Перемишчину (з 01.10.1944). Загинув біля с. Лопушанка Турківського р-ну Львівської обл. під час сутички з військами НКВД. Посмертно нагороджений Срібним хрестом бойової заслуги 2-го класу.

Табл. 1.
Відзначені Срібним хрестом бойової заслуги 1-го класу

№	Прізвище та ім'я	Псевдо	Посада
1		'Андрій', 'Муха'	УПА-«Північ»
2		'Атака'	заступник командира сотні «Холодноярці-2» ВО «Буг»
3	Баканчук Петро	'Булка'	командир сотні куреня «Сторчана» УПА-«Південь»
4		'Балабан'	командир куреня, ймовірно командир з'єднання «Донбас» УПА-«Південь» ****
5	Бобанич Михайло	'Трясило', 'Бродяга'	командир куреня «Бойки» у ВО «Говерля»
6		'Богдан'	бойовик з Рівненської округи ПЗУЗ*
7		'Боз'	командир сотні ЗГ «33» * УПА-«Північ»
8		'Бойовий'	командир сотні ЗГ «33» * УПА-«Північ»
9		'Боярин'	керівник Копичинецького надрайону Подільського краю *
10		'Буря'	командир бригади ЗГ «33» * УПА-«Північ»
11	Бучко Дмитро	'Барвінок'	районовий провідник (Болевівщина; Сарнищина)
12	Вацик Павло	'Прут'	командир куреня «Підкарпатський» ВО «Говерля»
13		'Вихор'	член підпілля Львівського краю
14		'Водяник'	стрілець сотні «Ударник-5» ВО «Сян» *
15		'Володимир'	член підпілля Подільського краю
16	Воскрес Григорій	'Мирон'	працівник Головного осередку пропаганди ОУН
17		'Гай'	бойовик з Чортківської округи
18	Гах Дмитро	'Скуба'	командир куреня «Гайдамаки» ВО «Говерля»
19	Горчин Михайло	'Грузин'	командир сотні «ім. Хмельницького» ВО «Говерля»
20	Гошовський Микола	'Спартак'	керівник відділу зв'язку ГК УПА
21	Гресько Мирослава	'Уляна'	референт УЧХ Комарівського району Городоцької округи
22	Гудзик Василь	'Оріх'	командир сотні «Басейн» ТВ 24 «Маківка», пізніше член кур'єрської групи УТВР на Захід

Звання	УТВР	ГВШ /ГК	Джерело	№
булавний		ч.2 /50 від 30.07.1950	ДА СБ України. – Ф. 13. – Спр. 376. – П. 60.. – Арк. 274–275.	1
ст. вістун	08.02.1946	ч. 1/46 від 15.02.1946	Там само. – Арк. 251–252.	2
поручник	08.10.1945	ч. 4/45 від 11.10.1945	Там само. – Арк. 243–245.	3
сотник	08.10.1945	ч. 4/45 від 11.10.1945	Там само. – Арк. 243–245.	4
хорунжий		ч. 1/45 від 25.04.1945	ЦДАВО України. – Ф. 3838. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 26–32.	5
		ч.2 /50 від 30.07.1950	ДА СБ України. – Ф. 13. – Спр. 376. – П. 60.. – Арк. 274–275.	6
хорунжий		ч.3/48 від 23.10.1948	Там само. – Арк. 267–269.	7
ст. булавний		ч.3/48 від 23.10.1948	Там само. – Арк. 267–269.	8
поручник		ч. 1/51 від 25.07.1951	Там само. – Арк. 276.	9
хорунжий		ч.3/48 від 23.10.1948	Там само. – Арк. 267–269.	10
		ч. 2/51 від 20.10.1951	Там само. – Арк. 277–278.	11
майор	наказ УПА-«Захід» ч. 20 від 15.08.1946		Там само. – Ф. 6. – Спр. 74268 – ФП. Т. 2. – Арк. 25–27.	12
ст. вістун		ч.2 /50 від 30.07.1950	Там само. – Ф. 13. – Спр. 376. – П. 60.. – Арк. 274–275.	13
вістун		ч.2/48 від 02.09.1948	Там само. – Арк. 264–265.	14
ст. вістун		ч. 1/51 від 25.07.1951	Там само. – Арк. 276.	15
ст. вістун		ч. 3/49 від 15.10.1949	Там само. – Арк. 272.	16
		ч. 1/49 від 07.05.1949	Там само. – Арк. 270.	17
майор		ч. 1/45 від 25.04.1945	ЦДАВО України. – Ф. 3838. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 26–32.	18
хорунжий		ч. 3/49 від 15.10.1949	ДА СБ України. – Ф. 13. – Спр. 376. – П. 60.. – Арк. 272.	19
хорунжий	11.10.1952	ч. 3/52 від 12.10.1952	Там само. – Арк. 281–282.	20
		ч. 1/47 від 05.06.1947	Там само. – Арк. 254–254 об.	21
хорунжий	20.07.1950	ч. 1/50 від 28.07.1950	Там само. – Арк. 273.	22

№	Прізвище та ім'я	Псевдо	Посада
23	Гуль Володимир	'Глухий', 'Чугайстер'	командир куреня «Холодноярці»
24	Гудзоватий Петро	'Очеретенко'	шеф штабу групи «Тютюник», ЗГ «44» УПА-«Північ»
25		'Доброволець'	почот ГВШ
26	Ждан Ярослав	'Острий'	командир загону ім. Б. Хмельницького (загін «Прилуцький») УПА-«Північ»
27		'Гармаш'	командир з групи Докса УПА-«Південь»
28		'Залісний'	УПА-«Північ»
29		'Захар'	СБ-Південь
30		'Зіна'	р-н Клевань, УПА-«Північ»
31	Зінчук Тихін	'Кубик', 'Ромб'	командир бригади ЗГ «33» (УПА-«Північ») * УПА-«Північ»
32		'Ігор'	командир сотні «Галайда І» ВО «Буг»
33	Ільків Василь	'Горинь'	старшина для доручень при крайовому проводі ЗУЗ, командир підстаршинської школи ВО «Буг»
34		'Канюка'	член підпілля Городоцької округи
35		'Карпо'	кулеметник СКВ, бойовик СБ в Чортківській округі
36	Коваль Степан	'Косач'	командир сотні УПА «Сіроманці» ВО «Лисоня»
37		'Колос'	УПА-«Південь»
38	Котельницький Григорій	'Шугай'	командир ТВ 11 «Пліснисько» ВО «Буг», пізніше командир ТВ 15 «Яструб» ВО «Буг»
39		'Кравець'	член осередку пропаганди Дрогобицької округи
40		'Крук'	почет ГВШ
41		'Левадний'	командир сотні ЗГ «44» * УПА-«Північ»
42	Лукасевич Мар'ян	'Ягода', 'Черник'	командир Холмського ТВ ВО «Буг»
43		'Маруся'	зв'язковий при пункті «Сухого» УПА-«Південь»
44	Мельник Олексій*	'Чорноморець'	командир куреня ЗГ «33», пізніше командир ВОП УПА-«Північ»
45	Мельник Петро	'Хмара'	командир ТВ 21 «Гуцульщина» ВО 4 «Говерля»
46	Мигаль Степан***	'Гонта'	командир СКВ в Бродівському районі Золочівської округи ОУН***
47	Микитюк Павло****	'Нерозлучний'	командир сотні загону ім. І. Богуня, загону бригади «Пилявці» (ім. Лисого) УПА-«Північ»
48		'Модест'	ймовірно керівник Подільського краю*

Звання	УТВР	ГВШ /ГК	Джерело	№
хорунжий	08.02.1946	ч. 1/46 від 15.02.1946	Там само. – Арк. 251–252.	23
сотник	08.10.1945	ч. 4/45 від 11.10.1945	Там само. – Арк. 243–245.	24
		ч. 1/49 від 07.05.1949	Там само. – Арк. 270.	25
сотник	08.10.1945	ч. 4/45 від 11.10.1945	Там само. – Арк. 243–245.	26
поручник	08.10.1945	ч. 4/45 від 11.10.1945	Там само. – Арк. 243–245.	27
ст. булавний		ч.3/48 від 23.10.1948	Там само. – Арк. 267–269.	28
		ч.1/48 від 12.06.1948	Там само. – Арк. 259–261.	29
		ч. 1/52 від 20.06.1952	Там само. – Арк. 279–280.	30
хорунжий		ч.3/48 від 23.10.1948	Там само. – Арк. 267–269.	31
поручник	08.02.1946	ч.1/46 від 15.02.1946	Там само. – Арк. 251–252.	32
сотник	08.02.1946	ч.1/46 від 15.02.1946	Там само. – Арк. 251–252.	33
		ч. 1/51 від 25.07.1951	Там само. – Арк. 276.	34
		ч.1/48 від 12.06.1948	Там само. – Арк. 259–261.	35
поручник		ч. 1/45 від 25.04.1945	ЦДАВО України. – Ф. 3838. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 26–32.	36
хорунжий		ч.1/48 від 12.06.1948	ДА СБ України. – Ф. 13. – Спр. 376. – П. 60. – Арк. 259–261.	37
сотник		ч. 1/45 від 25.04.1945	ЦДАВО України. – Ф. 3838. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 26–32.	38
ст. вістун		ч. 2/51 від 20.10.1951	ДА СБ України. – Ф. 13. – Спр. 376. – П. 60. – Арк. 277–278.	39
		ч. 2/47 від 02.09.1947	Там само. – Арк. 255.	40
поручник	08.10.1945	ч. 4/45 від 11.10.1945	Там само. – Арк. 243–245.	41
майор	08.02.1946	ч.1/46 від 15.02.1946	Там само. – Арк. 251–252.	42
	08.10.1945	ч. 4/45 від 11.10.1945	Там само. – Арк. 243–245.	43
ст. булавний		ч.3/48 від 23.10.1948	Там само. – Арк. 267–269.	44
сотник	08.02.1946	ч.1/46 від 15.02.1946	Там само. – Арк. 251–252.	45
вістун		ч.3/48 від 23.10.1948	Там само. – Арк. 267–269.	46
поручник		ч.3/48 від 23.10.1948	Там само. – Арк. 267–269.	47
сотник-політвиховник		ч. 1/52 від 20.06.1952	Там само. – Арк. 279–280.	48

№	Прізвище та ім'я	Псевдо	Посада
49		‘Нестор’	УПА-«Північ»
50	Никон Петро	‘Гриненко’	стрілець СКВ Трієцького куща Радехівського надрайону
51	Паньків Іван	‘Явір’	командир сотні на Миколаївщині
52		‘Пас’	член почту командира ТВ 24 «Маківка»
53	Пилипчук Богдан	‘Бодай’ ‘Свист’	районний провідник Перемишнщини**
54	Присяжнюк Ананій	‘Гарасим’	командир підвідділу з'єднання «Холодний Яр» УПА-«Південь»
55		‘Пшеничний’	командир відділу УПА-«Південь»
56	Сенюк Василь	‘Летун’	командир куреня у ВО «Буг»
57		‘Середній’	командир сотні «Летуни» ВО «Говерла»
58	Сидор Василь	‘Шелест’	крайовий командир УПА-«Захід»
59	Сколоздра Василь (він же Ніновський Микола)	‘Грабенко’	командир Городоцького ТВ 14 «Асфальт», зв'язковий із Проводом ЗЧ ОУН
60		‘Славко’	член відділу зв'язку ГК УПА *
61	Смарж Іван	‘Помста’	провідник групи зв'язку Проводу ЗЧ ОУН
62		‘Сметана’	командир відділу охорони командира бригади «Кори»
63	Сорока Мирослав	‘Босвір’, ‘Птах’	особистий охоронець / зв'язковий крайового провідника ПЗУЗ Василя Галаси
64		‘Сталевий’, ‘Орел’	командир сотні УПА-«Південь»
65		‘Степовий’	член Головного осередку пропаганди ОУН
66		‘Сурмач’	член підпілля на теренах Житомирської/Київської областей *
67	Троцьок Григорій	‘Верховинець’	командир бригади, ШВШ ЗГ «Хмельницький», організаційний та військовий референт ПЗК «Ліс» («Москва») УПА-«Північ»
68	Хамчук Петро	‘Бистрий’	командир ТВ 18 «Стрипа»
69	Хвалібота Михайло**	‘Ліс’	командир ТВ 12 «Климів» ВО «Буг»
70	Хіменець Олександра	‘Благий’	командир куреня «Смертоносці» ВО «Говерля»
71	Шерстюк Василь	‘Гірчиця’	командир сотні, куреня з'єднання «Холодний Яр», УПА-«Південь»
72	Шишка Василь	‘Громовий’	заступник кущового, господарчий-референт Трієцького куща Лопатинського району Сокальської округи

Звання	УТВР	ГВШ /ГК	Джерело	№
		ч. 1/52 від 20.06.1952	Там само. – Арк. 279–280.	49
вістун		ч.3/48 від 23.10.1948	Там само. – Арк. 267–269.	50
поручник		ч. 1/45 від 25.04.1945	ЦДАВО України. – Ф. 3838. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 26–32.	51
ст. булавний	20.07.1950	ч.1/50 від	ДА СБ України. – Ф. 13. – Спр. 376. – П. 60.. – Арк. 273.	52
хорунжий		ч.2 /50 від 30.07.1950	Там само. – Арк. 274–275.	53
поручник		ч.1/48 від 12.06.1948	Там само. – Арк. 259–261.	54
поручник		ч.1/48 від 12.06.1948	Там само. – Арк. 259–261.	55
хорунжий		ч. 1/45 від 25.04.1945	ЦДАВО України. – Ф. 3838. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 26–32.	56
поручник		ч.1/48 від 12.06.1948	ДА СБ України. – Ф. 13. – Спр. 376. – П. 60.. – Арк. 259–261.	57
майор		ч. 1/45 від 25.04.1945	ЦДАВО України. – Ф. 3838. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 26–32.	58
хорунжий		ч. 3/49 від 15.10.1949	ДА СБ України. – Ф. 13. – Спр. 376. – П. 60.. – Арк. 272.	59
хорунжий	11.10.1952	ч. 3/52 від 12.10.1952	Там само. – Арк. 281–282.	60
	20.07.1950	ч.1/50 від 28.07.1950	Там само. – Арк. 273.	61
поручник		ч.1/48 від 12.06.1948	Там само. – Арк. 259–261.	62
		ч. 1/52 від 20.06.1952	Там само. – Арк. 279–280.	63
поручник	08.10.1945	ч. 4/45 від 11.10.1945	Там само. – Арк. 243–245.	64
		ч. 3/49 від 15.10.1949	Там само. – Арк. 272.	65
		ч. 2/51 від 20.10.1951	Там само. – Арк. 277–278.	66
сотник		ч.3/48 від 23.10.1948	Там само. – Арк. 267–269.	67
поручник	07.10.1946	ч. 2/46 від 10.10.1946	Там само. – Арк. 253.	68
хорунжий		ч. 1/45 від 25.04.1945	ЦДАВО України. – Ф. 3838. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 26–32.	69
поручник		ч. 1/45 від 25.04.1945	ЦДАВО України. Ф.3838. Оп.1. Спр.14. Арк. 26–32.	70
сотник	08.10.1945	ч. 4/45 від 11.10.1945	ДА СБ України. – Ф. 13. – Спр. 376. – П. 60.. – Арк. 243–245.	71
вістун		ч.3/48 від 23.10.1948	Там само. – Арк. 267–269.	72

№	Прізвище та ім'я	Псевдо	Посада
73		'Шум'	командир сотні зв'язку УПА-«Південь» *
74		юнак	с. Велицьк, р-н Голоби, Волинська обл.
75		'Юрко', 'Морозенко'	член підпілля на теренах Житомирської/Київської областей *
76		'Юрко'	член СБ Львівського краю

* Інформацію отримано від дослідника українського визвольного руху 1920-х–1950-х рр. П. Содоля (Нью-Йорк, США).

** Інформацію отримано від дослідника українського визвольного руху 1920-х–1950-х рр. В. Мороза (Львів, Україна).

Табл. 2.

Відзначені Срібним хрестом бойової заслуги 2-го класу

№	Прізвище та ім'я	Псевдо	Посада
1		'Артем'	член підпілля Буковинської округи Карпатського краю
2		'Б'	член підпілля Городоцької округи Львівського краю
3		'Барабан'	член підпілля Щирецького надрайону Городоцької округи Львівського краю
4	Басюк Євген	'Чорноморець'	шеф штабу ВО «Холодний Яр» УПА-«Південь»
5		'Берест'	кулеметник сотні «Ударник-8» ВО «Сян»*
6		'Боз'	член СБ Подільського краю
7		'Борис'	кулеметник сотні «Сіроманці» ВО «Лисоня»
8	Брилевський Василь	'Боровий'	начальник вишкільного відділу КВШ УПА-«Захід»
9		'Бук'	член підпілля Чортківської округи Подільського краю
10	Василяшко Василь	'Перемога'	командир ТВ 12 «Клімів» ВО «Буг»
11		'Вишня'	ймовірно командир сотні ЗГ «33»* УПА-«Північ»

Звання	УТВР	ГВШ /ГК	Джерело	№
поручник	11.10.1952	ч. 3/52 від 12.10.1952	Там само. – Арк. 281–282.	73
		ч. 1/52 від 20.06.1952	Там само. – Арк. 279–280.	74
		ч. 2/51 від 20.10.1951	Там само. – Арк. 277–278.	75
булавний	08.02.1946	ч.1/46 від 15.02.1946	Там само. – Арк. 251–252.	76

*** Інформацію отримано від дослідника українського визвольного руху 1920-х–1950-х рр. М. Романюка (Львів, Україна).

**** Інформацію отримано від дослідника українського визвольного руху 1920-х–1950-х рр. О. Вовка (Київ, Україна).

Звання	Наказ КВШ чи інше джерело	ГВШ /ГК	Джерело	№
		ч.1/48 від 12.06.1948	ДА СБ України. – Ф. 13. – Спр. 376. – Т. 60. – Арк.259–261.	1
		ч. 1/49 від 07.05.1949	Там само. – Арк. 270.	2
		ч. 3/49 від 15.10.1949	Там само. – Арк. 272.	3
поручник		ч. 4/45 від 11.10.1945	Там само. – Арк. 243–245.	4
вістун		ч.2/48 від 02.09.1948	Там само. – Арк. 264–265.	5
ст.булавний СБ		ч. 1/51 від 25.05.1951	Там само. – Арк. 276.	6
стрілець		ч. 1/45 від 25.04.1945	ЦДАВО України. – Ф. 3838. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 26–32.	7
майор		ч. 1/45 від 25.04.1945	Там само. – Арк. 26–32.	8
		ч. 2/47 від 02.09.1947	ДА СБ України. – Ф. 13. – Спр. 376. – Т. 60. – Арк. 255.	9
сотник		ч. 3/45 від 10.10.1945	Там само. – Арк. 240–241.	10
ст. булавний		ч.3/48 від 23.10.1948	Там само. – Арк. 267–269.	11

№	Прізвище та ім'я	Псевдо	Посада
12		'Влодко'	член підпілля Тернопільської округи Подільського краю
13		'Вовк'	ройовий сотні «Сіроманці» ВО «Лисоня»
14		'Воля'	командир сотні ЗГ «33» * УПА-«Північ»
15		'Гірський'	ймовірно обслуга однієї з головних зв'язкових ліній або охорона одного з керівництва на ЗУЗ*
16		'Гонта'	зв'язковий надрайону (Півд.)
17	Гончаренко Іван*	'Наливайко'	командир сотні ЗГ «33» * УПА-«Північ»
18		'Гордій'	працівник технічного осередку при районі в УПА-«Південь»
19		'Граніт'	командир чоти у бригаді «Помста Базару» ЗГ «33» * УПА-«Північ»
20	Гречанюк Федір	'Іскра'	командир куреня «Сивуля» ВО «Говерля»
21		'Григор'	командир чоти у ЗГ «33» * УПА-«Північ»
22		'Гріх'	кулеметник з сотні «Ударник-5» ВО «Сян»
23		'Готур'	чотовий сотні «Сіроманці» ВО «Лисоня»
24		'Довбуш'	командир сотні ЗГ «33» * УПА-«Північ»
25	Дуда Михайло	'Громенко'	командир сотні «Ударник-2» ТВ 26 «Лемко»
26	Дусик Іван	'Марцигель'	командир роя ВПЖ сотні «Сіроманці» ВО «Лисоня»
27	Дутко Микола	'Осип'	командир сотні ВО «Сян», обласний референт СБ
28		'Журавель'	гармаш сотні «Сіроманці» ВО «Лисоня»
29		'Заяць'	ройовий у сотні «Ударник-5» ВО «Сян»*
30		'Зенко'	член підпілля Львівського краю
31		'Гор'	УПА-«Південь»
32		'Ірко'	член СБ Городоцької округи Львівського краю
33		'Капелюх'	кулеметник сотні «Сіроманці» ВО «Лисоня»
34		'Карась'	бойовик (УПА-«Південь»)
35		'Кармелюк'	командир сотні УНС (1943 р.), пізніше командир сотні «Вовки», військовий інструктор ТВ 24 «Маківка»

Звання	Наказ...	ГВШ /ГК	Джерело	№
		ч. 1/52 від 20.06.1952	Там само. – Арк. 279–280.	12
ст. стрілець		ч. 1/45 від 25.04.1945	ЦДАВО України. – Ф. 3838. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 26–32.	13
поручник		ч. 4/45 від 11.10.1945	ДА СБ України. – Ф. 13. – Спр. 376. – Т. 60. – Арк. 243–245.	14
ст. вістун		ч.2/50 від 30.07.1950	Там само. – Арк. 274–275.	15
		ч.1/48 від 12.06.1948	Там само. – Арк. 259–261.	16
ст. булавний		ч.3/48 від 23.10.1948	Там само. – Арк. 267–269.	17
		ч.1/48 від 12.06.1948	Там само. – Арк. 259–261.	18
ст. булавний		ч.3/48 від 23.10.1948	Там само. – Арк. 267–269.	19
сотник			Журнал «Чорний Ліс». – Ч. 1 (видання ТВ–22 ВО «Говерля»). – Арк. 3.	20
ст. булавний		ч.3/48 від 23.10.1948	ДА СБ України. – Ф. 13. – Спр. 376. – Т. 60. – Арк. 267–269.	21
вістун		ч.2/48 від 02.09.1948	Там само. – Арк. 264–265.	22
булавний		ч. 1/45 від 25.04.1945	ЦДАВО України. – Ф. 3838. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 26–32.	23
ст. булавний		ч.3/48 від 23.10.1948	ДА СБ України. – Ф. 13. – Спр. 376. – Т. 60. – Арк. 267–269.	24
сотник		ч. 1/45 від 25.04.1945	ЦДАВО України. – Ф. 3838. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 26–32.	25
стрілець		ч. 1/45 від 25.04.1945	Там само. – Арк. 26–32.	26
		ч. 1/45 від 25.04.1945	Там само. – Арк. 26–32.	27
стрілець		ч. 1/45 від 25.04.1945	Там само. – Арк. 26–32.	28
вістун		ч.2/48 від 02.09.1948	ДА СБ України. – Ф. 13. – Спр. 376. – Т. 60. – Арк. 264–265.	29
ст. вістун		ч. 3/49 від 15.10.1949	Там само. – Арк. 272.	30
		ч.1/48 від 12.06.1948	Там само. – Арк. 259–261.	31
		ч. 3/49 від 15.10.1949	Там само. – Арк. 272.	32
ройовий		ч. 1/45 від 25.04.1945	ЦДАВО України. – Ф. 3838. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 26–32.	33
		ч.1/48 від 12.06.1948	ДА СБ України. – Ф. 13. – Спр. 376. – Т. 60. – Арк. 259–261.	34
		ч.1/48 від 12.06.1948	Там само. – Арк. 259–261.	35

№	Прізвище та ім'я	Псевдо	Посада
36	Кирик-Петрук Володимир	'Деркач'	командир кавалерійського підрозділу, почоту командира ЗГ «44» УПА-«Північ»
37	Кисіль Іван*	'Ігор'	командир бригади «Пилявці» ЗГ «33» * УПА-«Північ»
38		'Кірик'	УПА-«Південь»
39		'Когут'	член підпілля Буковинської округи Карпатського краю
40		'Комар'	кулеметник у сотні «Ударник-8» ВО «Сян»*
41	Косарчин Ярослав	'Байрак'	командир ТВ 23 «Магура» ВО «Говерля», пізніше крайовий провідник Карпатського краю
42		'Костенко'	сотенний ТВ 18 ВО «Лисоня»
43		'Коханий'	член підпілля Дрогобицької округи Карпатського краю
44		'Крук'	командир відділу у ЗГ «33» * УПА-«Північ»
45		'Лебідь'	з відділу «Бойка» УПА-«Північ»
46		'Липа'	член підпілля Подільського краю
47		'Лис'	УПА-«Північ»
48		'Лис'	підстаршина у ТВ «Розточчя» ВО «Буг»
49	Лисий Яків*	'Ярослав'	командир відділу ЗГ «33» * УПА-«Північ»
50		'Лом'	ймовірно командир сотні ВО-1 «Заграва» * УПА-«Північ»
51		'Лопух'	УПА-«Північ»
52		'Максим'	ймовірно охоронець/зв'язковий у почоті ГВШ*
53		'Маяк'	командир диверсійної групи у бригаді «Соборна Україна» ЗГ «33» * УПА-«Північ»
54		'Микола'	охоронець «Смока» (Миколи Козака) СБ УПА-«Північ»
55		'Мирон'	член підпілля Подільського краю
56	Михайлечко Михайло	'Куцін'	командир кур'єрської групи (Турківський район) Проводу ОУН
57		'Мікула'	ймовірно командир чоти ЗГ «33» * УПА-«Північ»
58		'Місько'	організаційний надрайоновий референт Городоцької округи Львівського краю
59		'Мітка'	шеф контррозвідки СБ ПЗУЗ* УПА-«Південь»
60		'Олекса'	зв'язковий УПА-«Північ»
61		'Омелько'	військово-польова жандармерія сотні «Сіроманці» ВО «Лисоня»

Звання	Наказ...	ГВШ /ГК	Джерело	№
хорунжий		ч. 4/45 від 11.10.1945	Там само. – Арк. 243–245.	36
хорунжий		ч.3/48 від 23.10.1948	Там само. – Арк. 267–269.	37
хорунжий		ч.1/48 від 12.06.1948	Там само. – Арк. 259–261.	38
		ч.1/48 від 12.06.1948	Там само. – Арк. 259–261.	39
вістун		ч.2/48 від 02.09.1948	Там само. – Арк. 264–265.	40
сотник	наказ УПА-«Захід» ч. 20 від 15.08.1946		Там само. – Ф. 6. – Спр.74268. – ФП. – Т. 2. – Арк. 25–27.	41
		ч. 2/47 від 02.09.1947	Там само. – Ф. 13. – Спр. 376. – Т. 60. – Арк. 255.	42
		ч.1/48 від 12.06.1948	Там само. – Арк. 259–261.	43
ст. булавний		ч.3/48 від 23.10.1948	Там само. – Арк. 267–269.	44
стрілець		ч. 4/45 від 11.10.1945	Там само. – Арк. 243–245.	45
		ч. 1/52 від 20.06.1952	Там само. – Арк. 279–280.	46
		ч.1/48 від 12.06.1948	Там само. – Арк. 259–261.	47
булавний		ч. 3/49 від 15.10.1949	Там само. – Арк. 272.	48
ст. булавний		ч.3/48 від 23.10.1948	Там само. – Арк. 267–269.	49
хорунжий		ч. 4/45 від 11.10.1945	Там само. – Арк. 243–245.	50
		ч. 1/52 від 20.06.1952	Там само. – Арк. 279–280.	51
		ч. 2/47 від 02.09.1947	Там само. – Арк. 255.	52
ст. булавний		ч.3/48 від 23.10.1948	Там само. – Арк. 267–269.	53
стрілець		ч. 4/45 від 11.10.1945	Там само. – Арк. 243–245.	54
		ч. 1/52 від 20.06.1952	Там само. – Арк. 279–280.	55
		ч.1/48 від 12.06.1948	Там само. – Арк. 259–261.	56
ст. вістун		ч.3/48 від 23.10.1948	Там само. – Арк. 267–269.	57
		ч. 3/49 від 15.10.1949	Там само. – Арк. 272.	58
хорунжий		ч.1/48 від 12.06.1948	Там само. – Арк. 259–261.	59
		ч.1/48 від 12.06.1948	Там само. – Арк. 259–261.	60
стрілець		ч. 1/45 від 25.04.1945	ЦДАВО України. – Ф. 3838. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 26–32.	61

№	Прізвище та ім'я	Псевдо	Посада
62		'Оріх'	командир підвідділу ЗГ «33»* УПА-«Північ»
63		'Орленко'	УПА-«Північ»
64		'Остап'	санітар сотні «Бурлаки» ВО «Лисоня»
65		'Павленко'	командир сотні «Витязі» ВО «Буг»
66	Панас Василь**	'Сивий'	сотенний у курені «Галайда» ТВ «Климів», пізніше районний провідник Брюховиччини**
67		'Панько'	командир сотні УПА-«Південь»
68		'Петро'	кулеметник з охорони «Герасима» УПА-«Північ»
69		'Підступний'	ройовий сотні «Сіроманці» ВО «Лисоня»
70		'Полин'	УПА-«Південь»
71		'Полтавець'	член осередку пропаганди Калуської округи Карпатського краю
72		'Понос'	командир сотні бригади «Холмська» ЗГ «33»* УПА-«Північ»
73		'Пшеничний'	член підпілля Північно-західного краю ПЗУЗ* УПА-«Північ»
74	Решетило Григорій*	'Галайда'	командир бригади «Жовті Води» ЗГ «33»* УПА-«Північ»
75		'Роман'	кур'єр ЗЧ ОУН*
76		'Роман'	член підпілля ПЗУЗ/УПА-«Північ»
77		'Роман', 'Сірко'	член підпілля Північно-західного краю ПЗУЗ/УПА-«Північ»
78	Рудак Данило	'Чорний'	командир куреня «Смертоносці»
79		'Руденко'	член підпілля Кам'янець-Подільської округи Подільського краю
80		'Сидор'	член інтендатури штабу ЗГ «33»* УПА-«Північ»
81		'Сірий'	СБ Південь
82		'Сірко'	командир сотні ЗГ «33»* УПА-«Північ»
83		'Скорий'	воєк з ВО «Буг»
84		'Славко'	кур'єр ЗЧ ОУН*
85		'Славко'	член підпілля Рогатинської округи Львівського краю
86		'Славко'	УПА-«Північ»
87		'Степан'	член підпілля Тернопільської округи Подільського краю
88	Суль Павло*	'Черешня', 'Наум'	командир чоти у ЗГ «33», * пізніше районний провідник (імовірно, Рожищенського району)**

Звання	Наказ...	ГВШ/ГК	Джерело	№
ст. булавний		ч.3/48 від 23.10.1948	ДА СБ України. – Ф. 13. – Спр. 376. – Т. 60. – Арк. 267–269.	62
		ч.1/48 від 12.06.1948	Там само. – Арк. 259–261.	63
стрілець		ч. 1/45 від 25.04.1945	ЦДАВО України. – Ф. 3838. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 26–32.	64
поручник		ч.1/46 від 15.02.1946	Там само. – Арк. 251–252.	65
хорунжий		ч.1/46 від 15.02.1946 ч. 3/49 від 15.10.1949	Там само. – Арк. 251–252. Там само. – Арк. 272.	66
поручник		ч. 4/45 від 11.10.1945	Там само. – Арк. 243–245.	67
стрілець		ч. 4/45 від 11.10.1945	Там само. – Арк. 243–245.	68
булавний		ч. 1/45 від 25.04.1945	ЦДАВО України. – Ф. 3838. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 26–32.	69
хорунжий		ч.1/48 від 12.06.1948	ДА СБ України. – Ф. 13. – Спр. 376. – Т. 60. – Арк. 259–261.	70
ст. булавний		ч. 2/51 від 20.10.1951	Там само. – Арк. 277–278.	71
ст. булавний		ч.3/48 від 23.10.1948	Там само. – Арк. 267–269.	72
вістун		ч.3/48 від 23.10.1948	Там само. – Арк. 267–269.	73
поручник		ч.3/48 від 23.10.1948	Там само. – Арк. 267–269.	74
		ч. 1/50 від 28.07.1950	Там само. – Арк. 273.	75
		ч. 1/52 від 20.06.1952	Там само. – Арк. 279–280.	76
булавний		ч.3/48 від 23.10.1948	Там само. – Арк. 267–269.	77
сотник	наказ УПА-«Захід» ч. 20 від 15.08.1946		Там само. – Ф. 6. – Спр. 74268. – ФП. – Т. 2. Арк. 25–27.	78
ст. вістун		ч. 1/51 від 25.05.1951	Там само. – Ф. 13. – Спр. 376. – Т. 60. – Арк. 276.	79
булавний		ч.3/48 від 23.10.1948	Там само. – Арк. 267–269.	80
		ч.1/48 від 12.06.1948	Там само. – Арк. 259–261.	81
ст. булавний		ч.3/48 від 23.10.1948	Там само. – Арк. 267–269.	82
ст. стрілець		ч.2/46 від 10.10.1946	Там само. – Арк. 253.	83
		ч. 1/50 від 28.07.1950	Там само. – Арк. 273.	84
вістун		ч. 1/51 від 25.05.1951	Там само. – Арк. 276.	85
		ч. 1/52 від 20.06.1952	Там само. – Арк. 279–280.	86
		ч. 1/52 від 20.06.1952	Там само. – Арк. 279–280.	87
ст. булавний		ч.3/48 від 23.10.1948	Там само. – Арк. 267–269.	88

№	Прізвище та ім'я	Псевдо	Посада
89		'Темрязний'	командир бойвки Ковельської округи ПЗУЗ* УПА-«Північ»
90		'Тигр'	кулеметник сотні «Сіроманці» ВО «Лисоня»
91		'Тигр'	командир бригади «Помста Базару» ЗГ «33» * УПА-«Північ»
92		'Тихий'	працівник технічного осередку при районі в УПА-«Південь»
93	Ткачук Тим-офій*	'Калина'	командир сотні УПА - Південь
94		'Тополя'	ймовірно обслуга однієї з головних зв'язкових ліній або охорона одного з керівництва на ЗУЗ*
95	Тхір Микола*	'Шварний'	ланковий у сотні «Ударник-5» ВО «Сян»*
96	Урхин Андрій*	'Сірко', 'Урхан'	політвиховник сотні, пізніше надрайоновий провідник Північно-західного краю ПЗУЗ* УПА-«Північ»
97	Федик Богдан	'Крук'	командир ТВ 18 «Стрипа» ВО «Лисоня»
98		'Федь', 'Кость'	УПА-«Північ»
99	Хащівський Василь	'Рубань'	чотовий в сотні «Басейн» ТВ 24 «Маківка»
100		'Хвильовий'	надрайоновий провідник Чортківської округи Подільського краю
101	Хіменець Олекса	'Благий'	командир куреня «Смертоносці» ВО «Говерля»
102		'Хмара'	член підпілля Городоцької округи Львівського краю
103		'Холодний'	член підпілля Чортківської округи Подільського краю
104		'Циган'	член підпілля Дрогобицької округи Карпатського краю
105		'Циган'	член підпілля Львівського краю
106	Чав'як Володимир	'Чорнота'	командир куреня «Дзвони» ВО «Говерля»
107		'Чайка'	чотовий сотні «Бурлаки» ВО «Лисоня»
108		'Черемош'	член підпілля Рогатинської округи Львівського краю
109	Чижевський Василь	'Демид'	військовий інспектор КВШ УПА-«Захід», пізніше старшина для доручень ГВШ
110		'Чорний'	член підпілля Городоцької округи Львівського краю

Звання	Наказ...	ГВШ/ГК	Джерело	№
ст. булавний		ч.3/48 від 23.10.1948	Там само. – Арк. 267–269.	89
стрілець		ч. 1/45 від 25.04.1945	ЦДАВО України. – Ф. 3838. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 26–32.	90
хорунжий		ч.3/48 від 23.10.1948	ДА СБ України. – Ф. 13. – Спр. 376. – Т. 60. – Арк. 267–269.	91
		ч.1/48 від 12.06.1948	Там само. – Арк. 259–261.	92
хорунжий		ч.1/48 від 12.06.1948	Там само. – Арк. 259–261.	93
булавний		ч.2 /50 від 30.07.1950	Там само. – Арк. 274–275.	94
ст. вістун		ч.2/48 від 02.09.1948	Там само. – Арк. 264–265.	95
ст. булавний		ч.3/48 від 23.10.1948	Там само. – Арк. 267–269.	96
поручник		ч. 1/45 від 25.04.1945	ЦДАВО України. – Ф. 3838. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 26–32.	97
булавний		ч.3/48 від 23.10.1948	ДА СБ України. – Ф. 13. – Спр. 376. – Т. 60. – Арк. 267–269.	98
ст. булавний		ч. 1/50 від 28.07.1950	Там само. – Арк. 273.	99
		ч. 2/47 від 02.09.1947	Там само. – Арк. 255.	100
сотник			Журнал «Чорний Ліс». – Ч. 1 (видання ТВ-22 ВО «Говерля»). – Арк. 3.	101
		ч. 3/49 від 15.10.1949	Там само. – Арк. 272.	102
		ч. 2/47 від 02.09.1947	Там само. – Арк. 255.	103
		ч.1/48 від 12.06.1948	Там само. – Арк. 259–261.	104
		ч. 3/49 від 15.10.1949	Там само. – Арк. 272.	105
сотник	наказ УПА-«Захід» ч. 20 від 15.08.1946		Там само. – Ф. 6. – Спр. 74268. – ФП. – Т. 2. Арк. 25–27.	106
вістун		ч. 1/45 від 25.04.1945	ЦДАВО України. – Ф. 3838. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 26–32.	107
вістун		ч. 1/51 від 25.05.1951	ДА СБ України. – Ф. 13. – Спр. 376. – Т. 60. – Арк. 276.	108
сотник		ч. 3/45 від 10.10.1945	Там само. – Арк. 240–241.	109
ст.вістун		ч. 3/49 від 15.10.1949	Там само. – Арк. 272.	110

№	Прізвище та ім'я	Псевдо	Посада
111		'Чорногора'	командир сотні УПА-«Південь»
112		'Чудак'	працівник технічного осередку при районі в УПА-«Південь»
113		'Чумак'	ройовий сотні «Риболовці» ВО «Лисоня»
114		'Чумак'	член підпілля Дрогобицької округи Карпатського краю
115	Шарко Антін	'Гірка'	кулеметник сотні «Кочовики» ТВ 12 «Климів» ВО «Буг»
116		'Шлях'	член підпілля Тернопільської округи Подільського краю
117		'Шпак'	кулеметник сотні «Бурлаки» ВО «Лисоня»
118	Шпонтак Іван	'Залізник', 'Дубровник'	командир Любачівського ТВ ВО «Буг», пізніше командир ТВ «Бастіон» ВО «Сян» і шеф штабу ВО «Сян»
119		'Шугай'	член підпілля Чортківської округи Подільського краю
120	Юсип Ярослав	'Журавель'	командир куреня «Промінь», пізніше заступник командира ТВ 24 «Маківка»
121		'Явір'	працівник надрайону Південь
122		'Явір'	УПА-«Північ»
123	Яворський Казімір	'Бей'	командир куреня ТВ «Магура» ВО «Говерля»
124	Яворський Микола	'Козак'	командир ТВ 21 «Гуцульщина»
125		'Якір'	працівник технічного осередку при районі в УПА-«Південь»
126	Яковлів Яків	'Кватиренко'	командир куреня ЗГ «44» * УПА-«Північ»
127		'Яр'	командир сотні у бригаді «Помста Базару» ЗГ «33» * УПА-«Північ»
128		'Ярема'	УПА-«Північ»

* Інформацію отримано від дослідника національно-визвольного руху П. Содоля (Нью-Йорк, США).

Звання	Наказ...	ГВШ /ГК	Джерело	№
поручник		ч. 4/45 від 11.10.1945	Там само. – Арк. 243–245.	111
		ч.1/48 від 12.06.1948	Там само. – Арк. 259–261.	112
стрілець		ч. 1/45 від 25.04.1945	ЦДАВО України. Ф.3838. Оп.1. Спр.14. Арк. 26–32.	113
		ч.1/48 від 12.06.1948	ДА СБ України. – Ф. 13. – Спр. 376. – Т. 60. – Арк. 259–261.	114
вістун		ч.3/48 від 23.10.1948	Там само. – Арк. 267–269.	115
		ч. 1/52 від 20.06.1952	Там само. – Арк. 279–280.	116
стрілець		ч. 1/45 від 25.04.1945	ЦДАВО України. – Ф. 3838. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 26–32.	117
сотник		ч. 1/45 від 25.04.1945	Там само. – Арк. 26–32.	118
		ч. 2/47 від 02.09.1947	ДА СБ України. – Ф. 13. – Спр. 376. – Т. 60. – Арк. 255.	119
сотник		ч. 1/45 від 25.04.1945	ЦДАВО України. – Ф. 3838. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 26–32.	120
		ч.1/48 від 12.06.1948	Там само. – Арк. 259–261.	121
		ч.1/48 від 12.06.1948	Там само. – Арк. 259–261.	122
сотник		ч. 3/45 від 10.10.1945	Там само. – Арк. 240–241.	123
майор		ч. 1/45 від 25.04.1945	ЦДАВО України. – Ф. 3838. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 26–32.	124
		ч.1/48 від 12.06.1948	ДА СБ України. – Ф. 13. – Спр. 376. – Т. 60. – Арк. 259–261.	125
поручник		ч. 4/45 від 11.10.1945	Там само. – Арк. 243–245.	126
ст. булавний		ч.3/48 від 23.10.1948	Там само. – Арк. 267–269.	127
вістун		ч.3/48 від 23.10.1948	Там само. – Арк. 267–269.	128

** Інформацію отримано від дослідника національно-визвольного руху В. Мороза (Львів, Україна).